

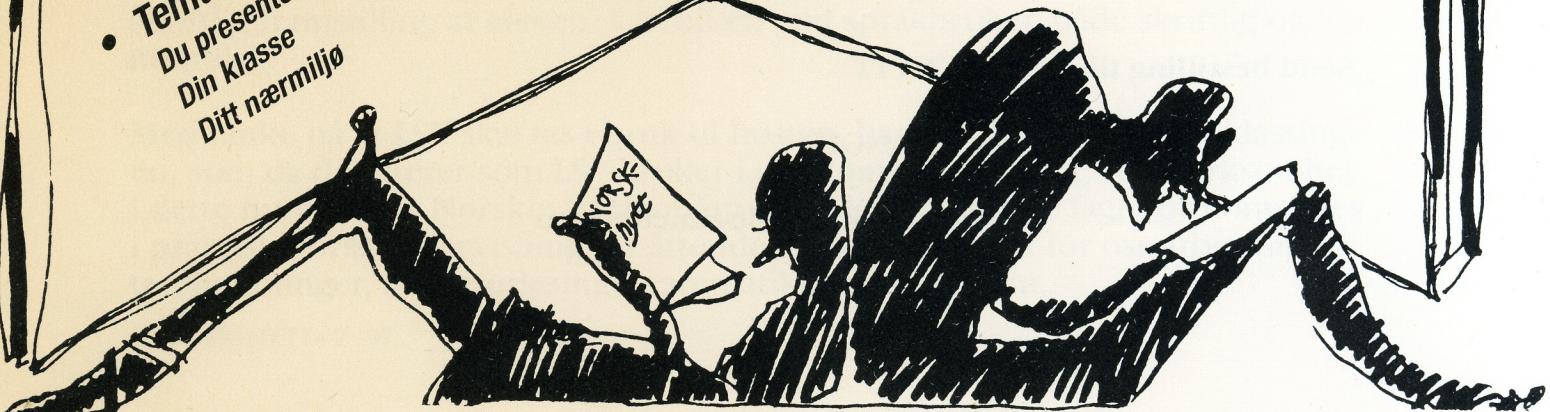
— et aktuelt lærermiddel
i tidsskriftform

Norsknytt

ISSN 0801 5368

- Norsk – skolens sentrale fag, også i L97
- Sentrale punkter i L97
- Kjære åttendeklassing
- «-byrje å bruke sidemålet som arbeidsspråk»
- Grammatikk - «eit språk om språket»
- Tema: Du, klassen og nærmiljøet
Du presenterer deg selv
Din klasse
Ditt nærmiljø

- Norsknytts midtsider:
Den store ordjakta
- Fortell ei historie
- Tema: Om å være redd
- Norskryss 2 - 1997, nynorsk
- Norskryss 2 - 1997, bokmål
- Norsk tentamen, bokmål
- Hvordan slutter diktet?
- Ferie-rap, framfør og skriv

NORSKNYTT OG NORSKKASSETTENE

gir variasjon og liv til norskundervisninga

KJEMPETILBUD PÅ LYDKASSETTER VÅREN 1997!

Kassett	Tittel	Før:	Nå:
Norskfagkassett	1: «Syng og skriv» - m/oppgavehefte	100,-	50,-
Norskfagkassett	2: «Syng og skriv mer»	100,-	50,-
Norskfagkassett	3: «Synnøve Solbakken»	100,-	
Norskfagkassett	4: «Vi tipper norske ord»	100,-	50,-
Norskkassett	5: «Vi tipper grannespråk»	100,-	50,-
Norskkassett	6: «Grøss og gru»	100,-	50,-
Norskkassett	7: «Fortelling om slagbjørnen Rugg»	100,-	50,-
Norskkassett	8: «Vi tipper eventyr»	100,-	50,-
Norskkassett	9: «Syng og skriv på ny»	100,-	50,-
Norskkassett	10: «Alle har eit dikt inni seg»	100,-	50,-
Norskkassett 4, 5 og 8:	«Vi tipper.....»	300,-	75,-

(Oppgaver til stoffet som presenteres på kassettene finnes i Norskfaget/Norsknnytt - kassettene er også presentert med oppgavestoff på Internett: <http://login.eunet.no/~bjarebe/norsknnytt>)

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1989:	«Norskfaget 1/89, 2/89 og 3/89»	200,-
Årgang 1990:	«Norsknnytt 1/90, 2/90 og 3/90»	200,-
Årgang 1991:	«Norsknnytt 1/91, 2/91 og 3/91»	200,-
Årgang 1992:	«Norsknnytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92»	200,-
Årgang 1993:	«Norsknnytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93»	300,-
Årgang 1994:	«Norsknnytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94»	320,-
Årgang 1995:	«Norsknnytt 1/95, 2/95, 3/95 og 4/95»	335,-
Årgang 1996:	«Norsknnytt 1/96, 2/96, 3/96 og 4/96»	345,-

NB! Porto/forsendelsesomkostninger kommer i tillegg.

**Send bestilling til: NORSKNYTT
PB 303
7601 LEVANGER**

E-mail: norsknnytt@login.eunet.no

NORSKnytt

Utgiver: NORSKNYTT ANS

Utgiver til AV-sentralens medlemmer

NORSKNYTT ANS og AV-SENTRALEN

TEKNISK-PEDAGOGISK FELLESTJENESTE, STEINKJER

Redaksjon: NORSKNYTT, Postboks 399, 7801 NAMSOS, telefon og faks 74 27 42 96

Abonnement: NORSKNYTT, Postboks 303, 7601 LEVANGER, tlf. 926 82405 – 74 08 02 92

E-mail: norsknytt@login.eunet.no – Internett: <http://login.eunet.no/~bjarebe/norsknytt>

Redaktør: Jon Hildrum © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Abonnement (4 NR. PR. ÅR) KR. 360,- PR. ÅR.

NR 2 - 1997 (73)

MAI

23. ÅRGANG

Norsk er skolens sentrale fag, også i L97

Startskuddet for tidenes største skolereform går til høsten. Vi har hørt og lest mye om mangel på økonomiske ressurser, skolelokaler o.l. Det faglige innholdet i den nye reformen har dessverre kommet i skyggen. Det er de fysiske krav som har fått offentlig oppmerksomhet.

I tillegg snakkes det stadig om seksårsreformen. Det virker som mange glemmer at reformen er en innholdsreform som omfatter hele grunnskolen. Reformen skal være en pedagogisk fornying, ikke minst av ungdomsskolen, som har vært kalt det pedagogiske u-land i grunnskolen. Fornyingen skal, for første gang i vår skolehistorie, baseres på forskingsresultater, ikke som før på antakelser og synsing.

Fremdeles er norskfaget skolens sentrale fag, bare friminuttene legger beslag på mer tid i skolen enn norskfaget. Timetallet i norsk er i L97 øket i forhold til M87. Men ennå er Norge på jumboplass i Norden, muligens i Europa også, når det gjelder timetall til morsmålet.

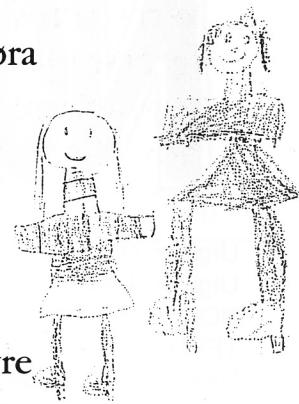
L97 har et stykke på veg gjort norsk til et fag igjen. Tidligere planer puttet mange «fremmede» emner inn i norskhyllene og gjorde faget til skolens avdeling for mangsysleri. En viss opprydning er skjedd, men vi er redd for at den aktiviteten som alltid må stå i sentrum i morsmål, nemlig grundig opplæring i fri skriving, ikke får nok oppmerksomhet. Det er gjennom nitid arbeid med skriftlig framstilling at eleven kan bli en god språkbruker, både skriftlig og muntlig.

Med tanke på at L97 skal tas i bruk til høsten, har vi valgt å gi åttendeklassingen, som da debuterer som L97-bruker i ungdomsskolen, stor oppmerksomhet i dette nummer av Norsknytt. Hvordan skal planens mange fagre ord omsettes i praktisk norskundervisning for åttendeklassingen? Vi tar for oss arbeidsmåter, holdninger, litteraturlesing, grammatikk, sidemål m.m.

Kryssordvinnere – norsknytt 1 – 1997

Nynorsk

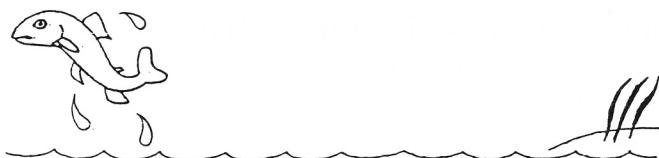
Rolf Trygve Lervik, 9c, Sunndal ungdomsskole, 6600 Sunndalsøra
Bente A. Skåra, 8c, Lagård ungdomsskole, 4370 Egersund
Maria Stave, 8., Strandebarm skole, 5630 Strandebarm
Pia Farstad, 7., Lepsøy barne- og ungdomsskole, 6292 Kjerstad.

Bokmål

Solvår Wold, 8b, Gausdal ungdomsskole, 2623 Gausdal
Stian-André Jensen, 8., Honningsvåg skole, 9750 Honningsvåg
Bjørn Sverre Hjellødegård, 7b, Dovre ungdomsskole, 2660 Dovre
Arnt Erik Nordheim, 8b, Sogndal ungdomsskole, 5801 Sogndal.

Takk for kryssordløsninger. Tegnsettingsoppgaven om Jo Jå ble problematisk for mange. Det er tydeligvis ikke enkelt å plassere hermetegn, kolon m.m. på rett plass. Velkommen med nye kryssordløsninger. Denne gangen er oppgavene noe lettere å løse enn vanlig.

«Morsmålet – krev ulike uttrykksformer og arbeidsmåtar» (L97 s. 114)

«Arbeidsmåtane skal sikre at norsk er eit dynamisk, heilskapleg fag.» (L97 - side 114)

Arbeids- og læringsprosessene er sentrale i den nye planen. Elevene skal bevisstgjøres i forhold til egen læring. **Konstruktivismen**, som er det læringssynet som den nye planen bygger på, baseres på at undervisninga utføres av læreren, mens elevene er ansvarlig for sin egen læring. Elevene bygger opp (konstruerer) sin egen kunnskap. Undervegs i læringsprosessen knytter de tidligere innlært stoff til nytt stoff og bygger på den måten stadig opp et bredere kunnskapsfør. De ser at kunnskaper og ferdigheter i et fag underbygger og utfyller det de har lært og lærer i andre fag. Dette helhetssynet skjerper trangen til å lære mer. Når dette fungerer, er elevene inne i den gode læringssirkelen. Nysgjerrigheten er lærerens beste medspiller, og dette må utnyttes maksimalt i undervisninga. Spiralprinsippet som er en av grunnpillarene i L97, virker også motiverende. «Når elevane vurderer læringssituasjonar, prosessar og produkt, får dei også innsikt i si eiga læring,» sier L97 (side 114).

L97 understreker at opplæringa må stimulere elevenes nysgjerrighet, lærelyst og fantasi ved å slippe dem aktivt og utforskende til i læringsprosessen. Den sprelske bruken av verb i læreplanen, som gleder en gammel norsklærer, skal inspirere til stor og variert arbeidsinnsats.

Sentrale punkter i L97

- * lærestoffet er inndelt i ettårbolker - M87 i treårsbolker
 - * strammere styring av lærestoffet enn i M87 hovedmål, strekpunkter
 - * arbeidsmåtene er sentrale - en del av selve læringa
 - * vitenskapelig tilnærming til stoffet, undersøkende, granskende
 - * tydelig læringssyn: konstruktivismen
 - * læringsspiral
 - * tema- og prosjektarbeid
 - * tverrfaglighet
 - * aktivitetspedagogikk
 - * samarbeid - sosialt aspekt
 - * kulturarven
-

Sentrale punkter for norskfaget i åttende klasse i L97

- * helhetstenking: lesing og skriving går hånd i hånd
- * funksjonell grammatikk - lære språket om språket
- * sjangrene - lære språket om litteratur
- * sidemålet - et arbeidsspråk og bruksspråk
- * hovedsjangrene fordelt på tre årstrinn i u.sk.
- * fortellinga - episke sjangerer hovedsak i 8. kl.
- * tegneserier - episk i bilder
- * verbet - (fart, bevegelse knyttes til fortellinga)
- * tegnsetting - knyttes til intervju (samtaLEN)
- * diskusjon (samtaLEN) - referat, artikler, utgreiing
- * rettskriving - mest individuell undervisning
- * leseprosjekt
- * lære om å lære - arbeidsmåtene
- * dramatisering - rollespill (aktivitet, variasjon)
- * litteratur fra de eldste tider til ca 1850
litteraturhistorie, språkhistorie
elevene skal se helhet og sammenheng = interesse

Noen ord før du starter for alvor

Kjære åttendeklassing

Vi vet at du allerede kan mye norsk. Men å lære språk fortsetter du med hele livet. Du har bruk for språk når du snakker og lytter, når du leser og skriver og når du tenker og lærer. Når du ser på timeplanen din, oppdager du at norskfaget har fått flest timer, for i norsk skal du lære å bruke språk samtidig som du skal lære om språk. Norsk får du bruk for i alle andre fag på skolen, og i fritida di også sjølsagt. Tenk på hvor hjelpefull du ville ha blitt dersom du plutselig mistet språket!

Lærebøkene inneholder mye lärestoff og mange oppgaver og forslag til arbeidsmåter. Det er den nye læreplanen, L97, som forteller hvilke emner bøkene skal inneholde og hvilke arbeidsmetoder elevene skal bruke.

Fra din tidligere skolegang vet du at å lære først og fremst krever innsats av deg sjøl, stor innsats. Men du vet også at du trenger rettledning og hjelp. Lærerne vil gi deg støtte og hjelp i skolearbeidet. Sammen med foreldrene har lærerne ansvaret for at du får den opplæringa som læreplanen krever.

Norskfaget i 8. klasse omfatter et vidt område. (Bare ta en titt på innholdslisten i bøkene.) Litteraturen som du får møte, spenner fra de gamle sagaene til science fiction (framtidssfabler). Litteraturen gir deg rike muligheter til å bli kjent med nye mennesker, leve deg inn i gledene og sorgene deres, og løse problemer sammen med dem. På den måten blir du også bedre kjent med deg sjøl og dine egne evner. I løpet av skoleåret skal du skrive mye i mange sjanger, og du skal ta i bruk en rekke litterære virkemidler. Husk at du kan suge mye lærdom til egen skriving fra den litteraturen du leser. Dermed får du en god følelse av at lesing og skriving er aktiviteter som beriker hverandre.

Lærebøkene oppmuntrer klassen til å ta i bruk forskjellig arbeidsmåter, de er laget for å hjelpe dere å lære. Dere kan for eksempel lese om et emne, etterpå gjennomgå læreren stoffet. Så kan dere arbeide videre med emnet enkeltvis eller i grupper. Arbeidet med et annet emne kan starte med at dere i grupper finner opplysninger utenfor lærebøkene. Dere går til biblioteket, dere intervjuer folk, dere utfører undersøkelser eller samler stoff på annen måte. Den kunnskapen dere får på denne måten, gir dere videre til klassen på varierte måter. Husk at det alltid er nytig å utveksle ideer. Utveksling av råd og veileding gir inspirasjon og glede både til den som yter og den som nyter!

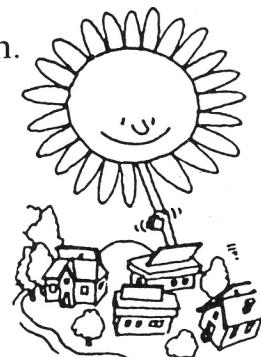
Drøft arbeidsmåtene før dere starter på et emne. God læring er avhengig av aktive elever som spør, foreslår, sier sin mening, undersøker og arbeider grundig. Læreren legger arbeidet til rette, underviser, veileder og vurderer. Men elevene må sjøl arbeide med læring av stoffet.

Lykke til med norsk i 8. klasse!

Oppgaver

1 Her er fem mellomtitler som passer til fem avsnitt i teksten kjære åttende-klassing.

Sett mellomtitlene i den rekkefølgen de kunne ha stått i teksten.

- * Norsk har du bruk for i alle fag
- * Mange måter å samle kunnskaper på
- * Vær aktiv, spør og undersøk
- * I litteraturen møter du nye mennesker og miljøer
- * Læring er hardt arbeid.

2 Hva er det spesielle med faget norsk? Nevn flere momenter.

3 Hvem har ansvar for at du får den opplæringa som lereplanen krever?

4 Hvor kan du lese om hvilke emner som elevene skal arbeide med hvert skoleår?

5 Du har stor nytte og glede av å lese litteratur. På hvilke måter?

6 Tenk deg at du skal skrive en artikkel om skolen din. Sett opp ei liste over noen kilder du kan bruke når du skal samle opplysninger.

7 Skriv ned den setningen i innledningen som du syns er viktigst. Har flere i klassen plukket ut samme setning som du valgte? Drøft setningsvalgene.

8 **Mo-ko-rep**, hva er det?

Jo, det er et huskeord som skal hjelpe deg å huske tre ord som er sentale for all læring. Orda er: Motivasjon, konsentrasjon og repetisjon. Finn ut hva disse orda betyr. Snakk deretter i klassen om hvorfor de tre feltene som disse orda beskriver, er så viktige for det å lære.

Motivasjon

Du må opparbeide lyst og ønske om å lære noe. Du må overbevise deg sjøl om at det er viktig for deg at du lærer akkurat dette. Motivasjon er den drivkrafta du må bygge opp for å arbeide med en oppgave.

Konsentrasjon

Du må øve deg i å samle tankene om den oppgaven du skal arbeide med. Dess flinkere du blir til å stenge ute forstyrrende inntrykk og tanker, dess bedre går læringa. (Visste du at grønt er konsentrasjonens farge?)

Operasjonssaler og biljardbord er grønnfarget. Hvorfor tror du?)

Repetisjon

Gjentaking og oppfrisking av tidligere lært stoff er nødvendig.

Om å skape et godt læringsmiljø

Læringsmiljøet i klassen har stor betydning for det utbytte elevene vil få av undervisninga. Det er nyttig å tenke over hva hver enkelt kan gjøre for å opparbeide et positivt læringsmiljø i klassen. Oppsettet «Hva kan DU gjøre for å forbedre læringsmiljøet i klassen?» kan få en slik tankeprosess i gang.

Oppsettet står på side 15 i Norsknytt 2 - 1997.

«← byrje å bruke sidemålet som arbeidsspråk»

(L 97 - 8. klasse)

I 8. klasse skal elevene «- byrje å bruke sidemålet som arbeidsspråk». I tillegg skal elevene på dette klassetrinnet også «finne ut noko om korleis talemålet i Noreg har endra seg og kva som har påverka talemålsutviklinga. Bli kjende med språkarbeida til Ivar Aasen og Knud Knudsen og utviklinga av nynorsk og bokmål.» (L 97 - side 126) Først i 9. klasse skal elevene «bruke sidemål som arbeidsspråk for skriftleg arbeid i periodar» (L97 - side 127) og «arbeide med formverket i sidemålet i tilknyting til tekstar.» (L97 - side 128).

Sidemålet - et arbeidsspråk - ikke et oppgave- og prøvespråk

Planen gir tydelige signaler om at sidemålet skal oppgraderes, det skal nå bli et **brukspråk** og et **arbeidsspråk**. «Elevane møter sidemålet tidleg og får høve til å prøve det ut gjennom lesing og skriving over lengre tid utan at dei skal vurderast. Dei får røynsle med sidemålet som eit brukspråk, ikkje berre som eit oppgavespråk og prøvespråk.» Det er positivt at planen for 9. klasse understreker at det skriftlige arbeidet i sidemål skal foregå i **perioder**. Mange lærere har avsatt ei norsktyme per uke gjennom hele skoleåret til sidemål. Ei slik ordning gir lett sidemåls- undervisninga et fremmedspråkpreg, noe som selvsagt er uheldig. Periode- undervisning bidrar til å gi sidemålsundervisninga et mer helhetlig preg.

Elevene er godt kjent med sidemålet

Når elevene kommer til ungdomsskolen, har de allerede i rikt mon møtt sidemålet gjennom sang, dramatisering, lytting og lesing både på skolen og gjennom mediene. Positivt er det at de i 8. klasse skal få kjennskap til taleutviklinga i Norge og språkarbeidet til Aasen og Knudsen. Slik historisk kunnskap bør bidra til å minske den motviljen som mange elever dessverre har mot nynorsk som sidemål. Denne motviljen skriver seg ofte fra språkhistorisk uvinthet hos føresatte og kamerater. At interessen for nynorsk er økende, viser de mange nynorskklassene som nå blir startet rundt om i bokmålskommuner. Som kjent sier skoleloven at sidemålsklasser skal opprettes dersom foreldrene til minst 10 elever krever det.

Selv om elevene skal begynne å arbeide med formverket i sidemålet først i 9. klasse, er det nyttig at de allerede i 8. klasse får prøve seg på noen enkle skriveoppgaver i sidemålet. Ved å studere små fortellinger og vitser får de se den nære tilknytninga og den store likheten mellom nynorsk og bokmål. Likeens er det lærerikt og motiverende for elevene å arbeide med tekster der setningene er kastet om. (Se side 7.) Her må de analysere innholdet grundig for å sette tekstene sammen på korrekt måte.

Dersom læreren ønsker at elevene skal arbeide mer med nynorsk i 8. klasse, fins mye høvelig stoff for eksempel i «Tema - nynorsk som sidemål», «Tema arbeidsbok i nynorsk sidemål» og «Nynorskskriveboka», alle utgitt av Aschehoug.

Det meste er likt på bokmål og nynorsk

Dei to målformene, bokmål og nynorsk, er like på mange punkt. Ord og uttrykk som er vanlege i den eine målforma, kan ofta også nyttast i den andre. Det er mest i skrivemåten og bøyninga av somme ord at nynorsken skil seg frå bokmålet.

Kva er ulikt?

Vi skal her sjå på nokre tekstar og merke oss ord som har ein annan skrivemåte på nynorsk enn på bokmål:

Nynorsktekst

DET GÅR BETRE NO

Læraren: Går det betre med deg på skolen etter at du fekk briller?

Guten: Ja, det går betre no. Eg har ikkje fått eit einaste blåauge på ei heil veke.

Bokmåltekst

DET GÅR BEDRE NÅ

Læreren: Går det bedre med deg på skolen etter at du fikk briller?

Gutten: Ja, det går bedre nå. Jeg har ikke fått et eneste blått øye på en hel uke.

Oppgave 1

- Kor mange ord i teksten over er like på nynorsk og bokmål?
- Kor mange ord er ulike?
- Notér dei orda som er annleis på nynorsk enn på bokmål. Kva er ulikt med kvart einskilt ord?

Nynorsktekst

FIRE VEKER GÅR FORT

I avis stod denne utlysinga: «Lær engelsk på fire veker. Send hundre kroner i dag.» Under desse linjene stod det eit firmanamn og ei adresse. Ei jente sende hundre kroner og fekk ei stund seinare dette svaret: «Takk for pengane. Set i gang med lesinga straks. Hugs, fire veker går fort.»

Bokmåltekst

FIRE UKER GÅR FORT

I avis stod denne utlysingen: «Lær engelsk på fire uker. Send hundre kroner i dag.» Under disse linjene stod det et firmanavn og en adresse. En jente sendte hundre kroner og fikk en stund seinare dette svaret: «Takk for pengene. Sett i gang med lesingen straks. Husk, fire uker går fort.»

Oppgave 2

Notér dei orda som er annleis på nynorsk enn på bokmål. Kva er ulikt med kvart einskilt ord?

«Hulter til bulter»-oppgåver

Nynorsk

A

Her er ei historie der setningane er koimne hulter til bulter. Skriv dei i rett rekjkjefølgje:

- Peder nekta for å ha stolte noko som helst.
- «A nei, du, eg hadde ikkje på meg denne jakka da eg bar heim den mjøsekken,» svarte Peder fort.
- Ein mann som heitte Peder, var mistenkt for å ha stolte ein sekk med mjøl hos handelsmannen.
- «Men du har mjøl bak på jakka di,» sa lensmannen brått.
- Han vart kalla inn til lensmannen, som sette i gang med forhøret.

B

Her kjem ei ny «hulter-til-bulter»-historie, der du må skrive setningane i rett rekjkjefølgje:

- «Eg synest det er så uhyggeleg å gå forbi kyrkjegarden heilt aleine i mørkret, så takk for følgjet,» sa Anne til dama da dei hadde passert kyrkjegarden.
- Anne, ei jente på 14 år, måtte gå forbi kyrkjegarden for å komme til heimen sin.
- Anne vart derfor glad da ho ein mørk uverskveld møtte ei dame i svarte klede, så ho fekk følgje forbi kyrkjegarden.
- Når det var mørkt, syntest Anne det var nifst å gå forbi denne kyrkjegarden aleine.
- «Det syntest eg òg for eg døydde,» svarte den svartkledde med sprukken røyst og blei brått borte.
- Dei snakka ikkje saman da dei gjekk, og Anne såg ikkje andletet til kvinna under det svarte hovudkledet.

Grammatikk – «eit språk om språket»

«Å samtale om eigne tekstar og om tekstane til andre er med på å utvikle eit språk om språket. Elevane blir fortrulege med byggjeklossane i språket og med korleis dei blir bygde saman. Slik blir arbeidet med grammatikk sett inn i ein lærerik samanheng.»
(L97 - side 114)

Undervisninga må legges slik til rette at elevene gjennom aktivt språkarbeid får oppleve hvilke funksjoner de forskjellige ordgruppene i språket har. Da blir grammatikkundervisninga levende og meningsfylt for elevene.

Verb setter «fart» - og adjektiv «fargelegger» språket.

La elevene gjennom aktivt språkbruk få se at de ved hjelp av adjektiv kan gjøre feriediktet muntert eller trist, eller at de kan gjøre Sjøvik til en hyggelig eller en utrivelig by (oppgavene side 9). Likeens kan de ved hjelp av verb sette fart i den trege og late Petter (oppave side 9). Om læreren vil gjøre verbøvingen vanskeligere enn den som står på oppgavearket, kan ordsamlingen med «fartsverb» blendes over før kopiering. Elevene må da, gjerne i grupper, selv finne fram til fartsverb som hører. Det samme gjelder selvsagt for ordsamlingen under feriediktene.

For at elevene i praksis skal føle hvilken funksjon et verb har, kan de f.eks. forsøke å skrive om en konkurranse på idrettsbanen uten å bruke verb. De vil fort oppdage at de mangler det «ordverktøyet» som skal sette bevegelse inn i handlingen. Oppgaven kan ikke skrives uten verb. På liknende måte kan elevene prøve å skildre en person eller gjenstand uten å bruke adjektiv. Også her vil de føle at adjektivet har en helt nødvendig funksjon.

To feriedikt – uten adjektiv

Kari og Mari er på feriereiser i utlandet. Begge sender små rimbrev hjem.
Karis ferie er veldig veldig, men Maris er mislykket.

Nedenfor finner du diktene deres uten adjektiv. Sett inn adjektiv (velg fra ordsamlinga nedenfor) slik at diktene svarer til overskriftene. (Siste ordet i 2. og 4. linje skal rime i begge diktene.)

GLAD FERIEDIKT

Været erog.....
Himlen erog.....
Alle erog.....
Språket erå forstå.

Kari

TRIST FERIEDIKT

Været erog.....
Himlen erog.....
Alle erog.....
Språket erå forstå.

Mari

ORDSAMLING

lett, utriv'lig, vakkert, regntung, sure, grå, nyd'lig, tungt, skyfri, gretne, blide, kaldt, blå, snille.

Gjør grammatikken levende!

1 Bruk adjektiver – gjør SJØVIK til en hyggelig by

Sett inn adjektiver på de åpne linjene. Velg adjektiver som gjør byen hyggelig. Hvert adjektiv kan brukes bare en gang.

Sjøvik var en..... ogby med

gater og,hus.

Byen hadde en kirke og etsamfunnshus.

I den parken lå detidrettsanlegget med to fotballbaner, trehåndballbaner og entennisbane.

Inn mot den byskogen lå denidrettshallen der den

Ole Olsen var vaktmester.

Fra det bytorget gikk enfjellbane som ble kjørt av den

Hans Hansen. Oppå det byfjellet lå en kafé der den

Trine Bolle servertevaffelkaker ogsjokolade.

Fra det utsiktstårnet var det utsikt til det skogområdet, og den fjellheimen bak.

2 Bruk adjektiver – gjør SJØVIK til en utrivelig by

Skriv av teksten ovenfor. Sett inn adjektiver som gjør byen til en utrivelig by. Sett strek under de adjektivene som du har satt inn. (Hvert adjektiv kan bare brukes en gang.).

3 Bruk verb – sett fart i språket

Petter labbet heimover langs vegen. Etter en stund tok han av til høyre og tuslet oppover de bratte bakkene mot gården. Han snek seg inn gjennom porten, tasset opp den lange trappa og lusket inn på rommet sitt.

De verbene som er understreket, viser at det var liten fart på Petter. Bytt ut de «trege» verbene med «fartsverb», så vi får høre at Petter kunne spørte og.

— FORSLAG TIL «FARTSVERB» —

spørte, sprinte, ruse, styrte, springe, renne, fare, pile, storme, fly.

Tema:

Du, klassen og nærmiljøet

«Lokalsamfunnet, med dets natur og arbeidsliv, er selv en vital del av skolens læringsmiljø. De unge henter på egen hånd impulser og erfaringer herfra som undervisningen må knytte an til og berike.» L97 - side 44

Gjennom arbeidet med arkene på de følgende tre sidene «kartlegger» elevene seg selv, klassen og nærmiljøet. Oppgavene nedenfor vil hjelpe elevene med å bruke opplysningene på varierte måter. Lærerne bør oppfordre elevene om å samarbeide der dette er naturlig.

Ark A: Du presenterer deg selv

Når du har fylt ut disse rubrikkene, er du kanskje blitt bedre kjent med deg selv. På grunnlag av opplysningene i rutene og andre fakta, skal du skrive en tekst om deg selv.

Velg en av disse oppgavene:

- 1 Skriv et intervju med deg selv. Lag ei fengende overskrift.
- 2 Tenk deg at klassen skal lage ei bok der hver elev presenterer seg selv. Skriv en presentasjon av deg selv til ei slik bok. Lag ei passende overskrift selv.
- 3 Du skal skrive et brev til en fremmed person som du ønsker å brevveksle med. Brevet skal inneholde en fyldig presentasjon av deg selv. Skriv brevet.
- 4 Du kan forme en oppgave selv der du selv velger sjanger.
- 5 Jeg – en blant fire milliarder mennesker på jorda. Noen tanker.

Ark B: Din klasse

- 1 Et minne fra ei skoletime.
- 2 Dikt et klasserop og en klassessang.
- 3 Slik ville jeg har hatt skolen dersom jeg fikk bestemme. Skriv en meningsytring.
- 4 Slik er en vanlig hverdag i livet mitt.

Ark C: Ditt nærmiljø

Bruk opplysningene som du har notert i rutene og andre fakta og skriv en av disse oppgavene:

- 1 Du er av et ungdomsblad blitt spurt om å skrive en artikkel om heimplassen din. Skriv artikkelen, og lag selv ei fengende overskrift.
- 2 En klasse fra din vennskapsby i Danmark ønsker å besøke din klasse. Skriv et velkomstbrev med forslag til et tredagers program på vegne av din klasse.
- 3 Avisa på heimplassen din har lyst ut en skrivekonkurranse for ungdom. Skriv en meningsytring om hvordan det er å være ung i lokalmiljøet: Sett søkelyset både på positive og negative sider. Skriv meningsytringen, og lag ei treffende overskrift.
- 4 Slik ønsker jeg at mitt nærmiljø skal være. Skriv en meningsytring.
- 5 Skriv en nærmiljøsang eller dikt.

Du presenterer deg selv

Ark A

Jeg

MINE FORESATTE

FRAVORITT-
FORFATTER

FØDSELSDAY -
OG ÅR

MIN ADRESSE

FAVORITTMUSIKER

Meg selv

NAVN

HØYDE

VEKT

HÅRFARGE

ØYENFARGE

HOBBY

FAVORITT-
YRKE

FØDSELSSTED

MINE SØSKEN

FAVORITTIDRETT

FAVORITTFARGE	FAVORITTFAG	FAVORITTDYR	FAVORITTBLOMST

FAVORITTPROGRAM I FJERNSYN	FAVORITTPROGRAM I RADIO	FAVORITT- ÅRSTID	FAVORITT- LAND

Din klasse

Vi

Ark B

JA
Litt mer JA
Litt mindre NEI
Litt mer VI
Litt mindre JEG

To-bo

Klassens navn: _____

Klasserom: _____

Klasseforstander i år: _____

Tidligere klasseforstandere: _____

Faglærere i dette skoleåret:

Norsk: _____

Matematikk: _____

Engelsk: _____

Fortsett listen med fag og faglærere:

Antall elever i klassen: _____ Av disse er _____ jenter og
_____ gutter

Fyll ut et klassekart som viser hvor klassekameratene sitter.

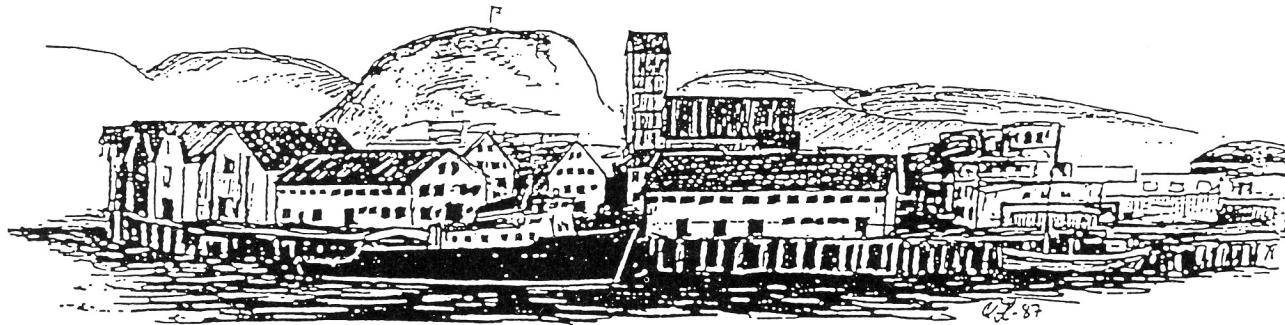
KATETER

Ditt nærmiljø

Ark C

Nærmiljøet - fyll ut det som passer for deg.

Min kommune	Mitt fylke	Min barneskole	Min ungdomsskole
Ordføreren	Fylkesmannen	Rektor	Rektor
Nærmeste folkebibliotek	Nærmeste kirke	Nærmeste sykehus	Nærmeste kino

Nærmeste flyplass	Nærmeste jernbanestasjon	Nærmeste arbeidskontor	Videregående skoler
Lag. og foreninger	Fotball-lag	Butikker	Jordtaksplasser

Hvordan kan DU forbedre læringsmiljøet i klassen?

«Det er læreren som har skylda for at jeg er så dum i norsk».

Replikken ovenfor eller lignende utsagn har sikkert de fleste lærere hørt fra elever. Mange er avhengige av å finne syndebukker når skolearbeidet ikke går så bra som ventet.

Læreren skal legge forholdene for læring til rette på best mulig vis. Hun/han skal oppmuntre elevene og aller helst skape begeistring for skolearbeidet. Men strevet med selve innlæringa må elevene selv ta ansvaret for. Det arbeidet kan være slitsomt. Men det er i motbakken det går framover, er det sagt.

Ikke alle elever er modne nok til å se at de selv har ansvaret for egen læring. Mange er heller ikke i tilstrekkelig grad bevisst på hvordan de som enkeltelever kan være med på å skape et godt læringsmiljø i klassen. Derfor er det nyttig at elevene får delta i en prosess der de må ta stilling til hvordan den enkelte i praksis kan bidra til å forbedre læringsmiljøet.

På den følgende siden presenteres et meget enkelt aktivitetsark som gir elevene muligheter til å tenke gjennom og senere drøfte læringsmiljøet i egen klasse. Hvilken rekkesfølge elevene til slutt setter opp utsagna i, er ikke hovedsaken. Drøftinga, prosessen, som fører fram til oppsettinga av den endelige rekkesfølgen av utsagna, er det vesentligste i denne sammenhengen.

Når elevene gjennom prioritering av utsagn og etterfølgende drøftinger har arbeidet seg inn i stoffet, passer det bra å avslutte med en skriveoppgave (oppgave 6). I skriveoppgaven har elevene muligheter for å gå dypere inn i stoffet og få luftet sine tanker om emnet.

Plakatene kan gjerne henge i klasserommet forholdsvis lenge. På den måten blir elevene minnet om den prioriteringa de har «vedtatt» for å bedre læringsmiljøet i egen klasse. Kanskje kan det etter noen uker være aktuelt å ta opp emnet på nytt for en eventuell omprioritering av utsagna.

En av gruppene i en sjuendeklasse satte punktene i denne rekkesfølgen på plakaten sin:

1. Jeg har bøker, skrivesaker og annet materiell framme på pulten straks undervisninga tar til.	4. Jeg gjør min innsats for at det skal være arbeidsro i klassen.
2. Jeg er på plass ved pulten når læreren starter undervisninga.	5. Jeg oppmuntrer mine medelever når de har gjort en god innsats.
3. Jeg rekker alltid opp handa og sier ikke noe før læreren gir meg tillatelse til å ta ordet.	6. Jeg forbyr meg selv å komme med negative kommentarer i timene.
	7. Jeg kommer med positive signaler til læreren når han/hun har gjort noe som jeg syns er bra.

Hvordan kan DU forbedre læringsmiljøet i klassen?

- Mener **du** læringsmiljøet i klassen kan bli bedre? ja nei
- Hva kan **du** gjøre for at læringsmiljøet i klassen skal bli bedre?

Nedenfor er det foreslått **sju** svar på dette spørsmålet. Skriv et ettall på linja framfor det svaret som du er mest enig i. Skriv et tall framfor det svaret du synes er nest best osv. Fortsett slik til du har satt et tall framfor alle de sju svara.

- Jeg har bøker, skrivesaker og annet materiell framme på pulten straks undervisninga tar til.
- Jeg rekker alltid opp handa når jeg vil ha ordet og sier ikke noe før læreren gir meg tillatelse til å ta ordet.
- Jeg oppmuntrer mine medelever når de har gjort en god innsats.
- Jeg er på plass ved pulten når læreren starter undervisninga.
- Jeg kommer med positive signaler til læreren når hun/han har gjort noe som jeg syns er bra
- Jeg gjør min innsats for at det skal være arbeidsro i klassen.
- Jeg forbyr meg selv å komme med negative kommentarer i timene.

Dersom du mener at andre svar også skulle ha vært med, skriver du swarene her:

.....

.....

Grupper på 3–4 elever sammenligner swarene sine. Hver gruppe drøfter seg fram til en «rett» rekkefølge på de sju punktene. Skriv deretter opp punktene vakkert og tydelig på store plakater som henges opp i klasserommet. Sammenlign rekkefølgene på plakatene og drøft dette i klassen.

- Hjem har etter din mening hovedansvaret for at du får maksimalt utbytte av undervisninga? (Kryss av det svaret du er mest enig i.)

læreren jeg selv læreren og jeg i lag

- Hvilke fordeler vil du ha av at læringsmiljøet i klassen blir bedre?
Finn flere momenter.
-

- Hvorfor forurensar enkelte elever læringsmiljøet i klassen, tror du?
-
-

- Skriv om læringsmiljø og/eller miljøforurensere. Velg selv sjanger. Her er noen forslag: Intervju, brev, dagbok, slagord, dikt, min mening, artikkkel, eventyr, hørespill, sketsj, fortelling, minneord, annonse, essay osv.
Lag gjerne tegninger eller illustrasjoner.

«Forholdet mellom elevene – og elevkulturens verdisett – er en vesentlig del av læringsmiljøet. Elevkulturen legger markert føringer på hva skolen formår». L97

Den store ordjakta

Hvor lang tid tror du at du vil bruke på å løse alle oppgavene?

_____ minutter

1 Minikryss (bokmål)

	1	2	3		4
5				6	
7			8		
9				10	
11					

Vannrett:

- Presanger
- Slektning (morbror eller farbror)
- Stengsel
- Fugl som kan svømme
- Svans, rumpe
- Ledd i kroppen vår
- Stemmer på, kårer

Loddrett:

- Mase
- Skulder/guttenavn
- Ferdssåre
- Sterkt sinne, opphisselse
- Guttenavn (norsk kongenavn)
- Borge, sette seg i gjeld
- Vektenhet (forkortet)

2 Kodegåter

Du finn løysingane på gåtene ved å byte ut kvar bokstav i «kodane» med den bokstaven som følgjer etter i alfabetet.

- Ordet tyder eit teikn eller signal. Les vi det bakvendt, kan det både dele og drepe. Kva for ord er det?

Løysing: U H M J : _____

- x veks på første delen av ordet og er siste delen av det. Kva er x?

Løysing: I N Q C A Z Q : _____

3 På jakt etter navn

I disse setningene skjuler det seg jente- og guttenavn. Finn navnene.

Aldri i livet om jeg våger det.

--	--	--

--	--	--

Jeg skriver til deg i januar.

--	--	--	--

--	--	--	--

Vi håper du ringer til oss etter middag.

--	--	--

--	--	--	--

4 Skriv fremmedorda i ordsamlinga i de rette rubrikkene

Ordsamling

astma, pizza, koteletter, kompott, botanikk, guide, roman, teolog, lektor, konduktør, poesi, kapell, bronkitt, sandwich, eksamen, kateket, kusma, sakristi, grammatikk, novelle, globetrotter, difteri, valuta, fabel, sakrament, adjunkt, grateng, pass, virus, prosa

Mat	Kirke	Bøkenes verden	Reiseliv	Skole	Sykdom

5 Finn fremmedord

Finn fremmedord som betyr det samme.
(Første bokstavene er oppgitt.)

1. Kroppsøving gy_____
2. Gradestokk te_____
3. Fødselsdag ge_____
4. Boksamling bi_____
5. Førerkort se_____

7 Skriv notenavn i rutene under hver note:

--	--	--

--	--	--

--	--	--	--

1. Et guttenavn

2. Et jentenavn

3. Et jentenavn

8 Ordspråk hulter til bulter

Ordene i setningene under er kommet i feil rekkefølge. Sett ordene i riktig rekkefølge slik at du får fem ordspråk.

1. dagen før ned ingen sola kjenner går
2. stort tue velte liten kan lass
3. mens en jernet smi varmt må er
4. dess sør flere mer dess kokker
5. små mange gjør å bekker stor en

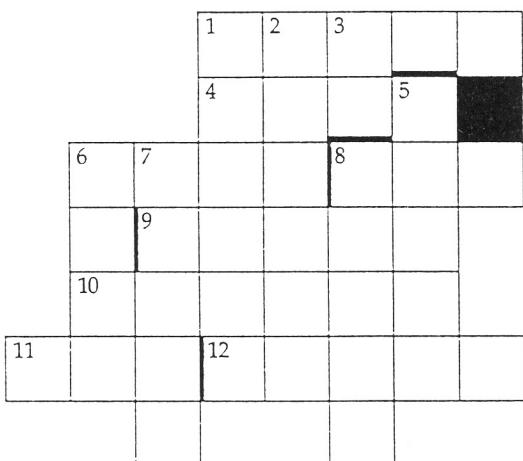
9 Kodegåte

X er en liten del av brødet. Fine herrer før i tiden brukte X som hodeplagg. Hva er X?

Bytt ut hver bokstav nedenfor med bokstaven som kommer *foran* i alfabetet, så finner du svaret.

Svar: TLBMLFO = _____

10 Kryssord (nynorsk)

Vassrett:

1. Synonym til røvar, banditt
4. Antonym til lang
6. Synonym til still, tagal
8. Synonym til god, fin, ordentleg
9. Synonym til le, skratte
10. Synonym til moden, myndig, utvikla
11. Synonym til skøyarstrek, fantestykke
12. Synonym til lei, motbydeleg

Loddrett:

1. Synonym til skofte, vere fråverande utan gyldig grunn
2. Antonym til tragisk
3. Synonym til klokke
5. Synonym til øve
6. Synonym til blunde
7. Synonym til handtak (omvendt)
8. Synonym til mekre (dyrelåt)

Hvor lang tid brukte du på oppgavene? _____ minutter

Fortell ei historie

Noen få ord er nok til å sette fantasien vår i sving. På vår indre fjernsynsskjerm ser vi ei handling. Kanskje fornemmer du også lukt, lyder og stemmer. Nedenfor ser du noen handlingsrammer. Hvilke hendinger ser du for deg når du leser stikkorda i rammene? Velg ei ramme du liker godt og forbered deg til å fortelle historien.

Fortell til en klassekamerat

La fantasien få fritt spillerom. På grunnlag av orda i den ramma du valgte, forteller du livlig og friskt om den handlinga du ser for deg. Etterpå velger klassekameraten ei ramme og overtar fortellerollen. Dere kan selvsagt også lage egne fortellingsrammer og så fortelle historier på grunnlag av dem.

Husk: Det er minst like viktig å være en oppmerksom lytter som en god forteller.

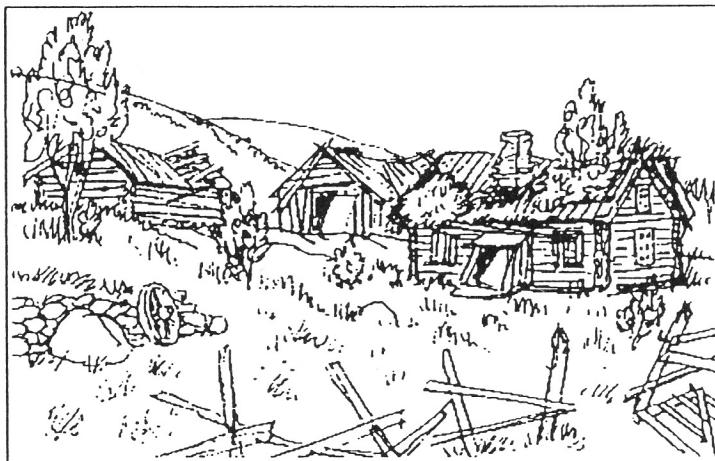
<i>Robåt</i> <i>Mistet ei åre</i> <i>Vind</i>	<i>Moped</i> <i>Tjuvlante</i> ?	<i>Mørk kveld</i> <i>Alene heime</i> <i>Bankelyder</i>	<i>Frisøren</i> <i>Klippe litt</i> <i>Klippte mye</i>
---	---	--	---

<i>Fisketur</i> <i>Kraftig napp</i>	<i>Syklet</i> <i>Glatt</i> <i>Bil kom mot</i>	<i>Tur</i> <i>Tåke</i> <i>Gikk meg vill</i>	<i>Kjæreste</i> <i>Traff en</i> <i>annen</i>
--	---	---	--

<i>Ny i klassen</i> <i>Alene i skolegården</i>	<i>Hund</i> <i>Forsvant</i>	<i>Heis. Stoppet mellom etasjene</i>	<i>Prøve i matematikk</i> <i>Fusket</i>
---	--------------------------------	--------------------------------------	--

Vi bygger ei fortelling

Du kan gå fram på mange måter når du skal skrive ei fortelling. Nå skal du bygge ei fortelling ut fra ei tegning. Når du bruker denne framgangsmåten, er det enkelt å komme i gang med skrivinga.

- 1 Se på tegninga. Skriv kort ned hva du ser. Dette blir starten på fortellinga. Denne delen må ikke bli for lang.
- 2 La en person eller et levende vesen som utfører noe, komme inn i bildet. Beskriv personen (vesnet) og det vedkommende gjør.
- 3 Nå er du kommet godt i gang med fortellinga. Fortsett slik du selv syns det passer best:

Fold ut ei skjeleffortelling

Nedenfor står noen korte setninger som kunne være begynnelsen på ei fortelling som foregår i en skog. Disse korte setningene forteller ikke mye. Derfor kaller vi denne fortellingsstubbien ei skjeleffortelling.

Du skal folde ut hyer setning slik at den som leser fortellinga di, får et levende inntrykk av det som forgikk i skogen denne kvelden.

Det er kveld i skogen. (Hvordan så det ut?)

Noen kråker satt oppi et tre. (Hva hørte du? Hva følte og tenkte du?)

Det blåste. (Hvordan ser og høres det ut når det blåser i skogen?)

Noe beveger seg på stien. (Hjem kommer? Beskriv. Hva føler og tenker du?)

Fortsett fortellinga. Lag gjerne tegninger til. Finn på ei fengende overskrift.

TEMA:

OM Å VÆRE REDD

De aller fleste er redde for et eller annet. Her er en liste over hva 3000 personer har fortalt at de er redde for:

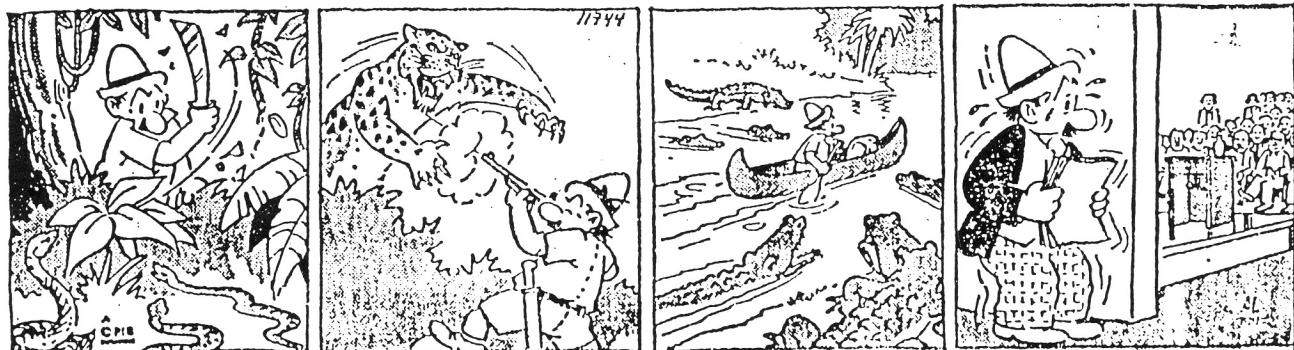
(Når summen langt overstiger 100 prosent, skyldes det at mange personer nevner mer enn en ting de er redde for.)

1. Å si noe offentlig (41%)
2. Store høyder (32%)
3. Mygg og andre insekter (22%)
4. Økonomiske problemer (22%)
5. Dypt vann (22%)
6. Sykdommer (19%)
7. Døden (19%)
8. Å fly (18%)
9. Ensomhet (14%)
10. Hunder (11%)
11. Å kjøre bil, eller sitte på (9%)
12. Mørke (8%)
13. Heiser (8%)
14. Rulletrapper (5%)

Forslag til oppgaver:

- a. Er det noe ved denne lista som overrasker deg? Skriv om det!
- b. Gjør en undersøkelse i klassen. Sammenlikn resultatet med lista ovenfor.
- c. Hva er du mest redd for?
- d. Kan du oppgi noen grunn for denne redselen?
- e. Tror du at du selv kan gjøre noe for å bli kvitt denne redselen?
Kan andre gjøre noe for å hjelpe deg? Forklar.
- f. Hvordan føles det å være redd?
- g. Hvordan kan vi se at et menneske er redd?
- h. Hvorfor tror du mange liker å lese kriminalfortellinger, se skrekkfilmer, kjøre spøkelsestog m.m.?
- i. Hvilket innlegg på tekstsida kjente du deg best igjen i?
- j. Hva er forskjellen på frykt og angst?
- k. Går det an å tegne eller male redsel? Forsøk!
- l. En person kan vise stort mot på noen områder, men kan være svært engstelig i andre situasjoner. Hva synes du om Ferdinand slik vi møter ham i denne tegneserien?

Svarene på oppgavene kan til slutt samles i ei OM Å VÆRE REDD-bok

Tema: Om å være redd Elevene har ordet

Tekstark

En del elever ved forskjellige skoler - i forskjellig alder - har skrevet litt om hva de er redde for. Noen har også sagt litt om hvordan det føles å være redd og om hva en kan gjøre for å overvinne redselen.

7. klasse:

- Når noen blir ordentlig redd, kjenner man frysninger nedover ryggen, man blir klam på hendene, tennene klaprer i munnen, og man både svetter og fryser på en gang. Grunnen til redsel tror jeg kommer av at man kanskje er blitt skremt av noe som liten, eller at man har opplevd noe uhyggelig som er veldig vanskelig å glemme.

Line

- For framtida er jeg mest redd atomkraften og en eventuell krig.

Thomas

- Jeg er også redd for å dø, men det tør jeg liksom ikke å si til noen.

Trine

- Når jeg står på toppen av et hustak eller et høyt fjell, blir jeg helt klam i hendene og kjenner at det går kaldt nedover ryggen. Jeg er også redd for at det skal bli krig, eller at jeg blir lam i føttene eller ryggen. Jeg synes at det rett og slett er ekkelt å være redd. Grunnen er vel at jeg er redd for å falle ned fra høye steder eller bli skutt. Rett ut sagt er jeg vel redd for å dø.

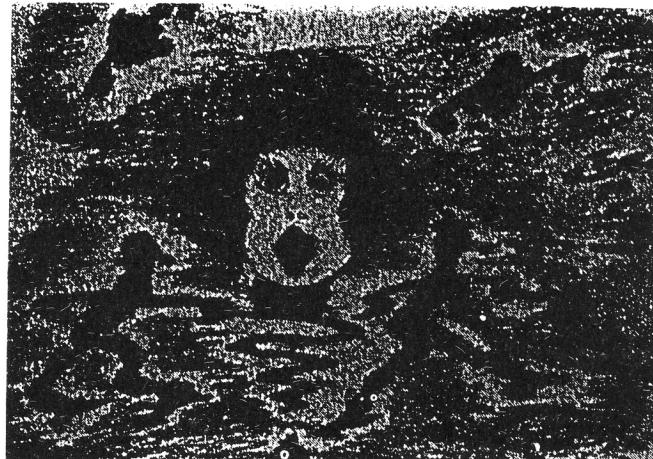
Christian

- Jeg er redd når jeg ser sånne skumle filmer i tv, og når jeg er på kino og ser filmer som for eksempel «Haisommer». I en ungdomsklubb ble jeg uttatt til å lese opp for alle foreldrene og en hel drøss andre ungdommer. Da jeg kom fram og så alle menneskene, visste jeg ikke hva jeg skulle gjøre. Jeg begynte å lese, men da jeg hadde lest den første linjen, begynte jeg å snuble i ordene. Jeg ble aldeles rød og begynte å skjelte, kjente hvorledes svetten rant, og i neste øyeblikk vart jeg helt kald.

Peder

- Jeg er ikke redd for noen ting nå. Men da jeg var mindre, var jeg redd for tannlegen. Det kom av at jeg syntes de hvite frakkene så ut som spøkelser. Jeg forestilte meg at de hadde en stor klypetang som de drog ut alle tennene med. Og det trodde jeg gjorde veldig vondt. Grunnen til det var at min bestemor sa at en gang da hun var liten, var hun også hos tannlegen, og da måtte hun trekke to tenner, og det var vondt.

Anne

9. klasse:

- Sely er jeg mest redd for å si noe offentlig og for sykdommer. Det at jeg er mer redd for sykdommer enn for døden, tror jeg kommer av at døden virker mer uvirkelig og langt borte, mens sykdommer kommer og går ustanselig, noen verre enn andre.

Lill

- Jeg er redd for at mennesker kan ødelegge jorda, jeg synes det er grunn til å tenke på det.

Svein

- Det jeg er mest redd for, er hunder, ikke de store schäferne, men de små tette grønlands-hundene. Jeg tror det skriver seg fra da jeg var liten og ble bitt av en sånn hund.

Camilla

- Når man er redd, tenker man alltid det verste. For eksempel mange som sitter i et fly tenker slik: «Hva om flyet styrtet nå!»

Truls

- Før var jeg redd for blautmyrer. Denne redselen kom sikkert av at jeg for 8-10 år siden gikk gjennom isen over et myrhull og fikk myr til skuldrene. Det var bare så vidt jeg ikke druknet i dette myrhullet.

Stine

Vi snakker med psykologen om redsel:

- Hva er egentlig redsel?

- Vi kan vel si at det er et kroppslig og følelsesmessig ubehag. Ellers deler vi gjerne redselen inn i to slag. Når vi snakker om **frykt**, mener vi redsel som knytter seg til bestemte ting. Altså: Vi vet at vi er redd for bestemte ting - og kanskje personer osv. Denne slags redsel er lettest å hanskes med. Vanskeligere er det vi kaller **angst**. Dette ordet bruker vi om den redselen som vi ikke kan bestemme eller knytte til noen bestemt. Den som er plaget av angst, føler seg truet og er redd for omgivelsene. En er altså redd, men kan ikke si at redselen kommer av noe bestemt.

Norsk kryss 2 – 1997

Hovedemne: Synonym, antonym, framord m.m.

NYNORSK

4 loddrett i kryss A

Kryss A (dyrekryss)

Vassrett:

1. Afrikansk hest med stripel
5. Hund
8. Alfabetnaboar
10. Skogsdyr (hønsetjuv)
12. Dyr i jungelen (fleirtal)
13. Gutenamn
14. Storfugl (hann)
15. Hodyr (hest)
16. Vond lukt (omvendt)
17. Redde, frelse
18. Sjødyr/kommune i Oppland (2664)

Loddrett:

2. Bamsen
3. Åmer (omvendt)
4. Seletøy på hestehovudet
5. Gnagar (største i Noreg)
6. Olav — — — — (norsk konge som grunnla Bergen)
7. Vis, forstandig
8. Buskapen, krøttera
9. Svin
11. Ulv

Kryss B (synonym- og antonymkryss)

Vassrett

2. Jentenamn
7. Synonym til rett, feilfri (framord)
8. Avgift til stat og kommune
9. Poststad i Rogaland (postnummer 4460)
10. Synonym til omvisar, reiseleiar (framord)
11. Synonym til strevar
13. Personleg pronomen
14. Gruppe på tre (framord)
15. Synonym til søppel (avfall)
19. Synonym til avløysar (framord)
20. Månefase

Loddrett

1. Fugl
2. Antonym til negativ
3. Antonym til komisk
4. Tilbakereise (framord)
5. Antonym til passiv
6. Synonym til idrettsbane (framord)
7. Synonym til rot, uorden (framord)
9. Synonym til samkome, treff
12. Synonym til fred, stille
16. Synonym til mann
17. To like bokstavar
18. Drikk.

Kryss C (synonym- og antonymkryss)

Vassrett:

1. Bamsen
6. Har vi på handa om vinteren
8. Synonym til lesse
12. Antonym til inn
13. Synonym til setje pris på
14. Terg!
15. Jentenamn
16. Synonym til oppmode
17. Antonym til lett
20. Synonym til gardsplass
21. Tyggjereiskapane
22. Antonym til finne

Loddrett:

1. Teaterframsyning med dans og musikk
2. Tren!
3. Synonym til morken (adj.)
4. Forkorting for Nytestamentet
5. Antonym til dagane
7. Synonym til reise (subst.)
9. Åssida (omvendt)
10. Pels
11. To like vokalar
16. Synonym til knippe (subst.)
18. Fisk
19. Synonym til pusse, skrubbe
20. Drikk

Norsk kryss 2 – 1997

NYNORSK

Hovudemne: Synonym, antonym, framord m.m.
Løysinga sender du til NORSK-NYTT v/Jon Hildrum,
Høknes ungdomsskole, 7801 NAMSOS innan 1. september 1997. Du deltek da i loddrekninga om ungdomsbøker.

Også kodegåtene må vere rett løyste om du skal vere med i trekninga.

Kodegåter

1. Kva for eit husdyr blir til ein drikk der som du tek bort første bokstaven?
Byt ut kvar bokstav i koden nedanfor med den bokstaven som kjem føre i alfabetet, så finn du svaret. Kva får du?
Kode: TWJO
-

2. Kva er likskapen mellom ein bil og ein sjømann?
Byt ut kvar bokstav i koden med den bokstaven som kjem etter i alfabetet, så finn du svaret.
Kode: ADFFD FØQ ØØ CDJJ
-

3. Kva er det dobbelte av halvparten av 122? Gjer like eins som i oppgåve 2, og finn svaret.
Kode: DHSS GTMCQD NF SITDSN
-

Kryss A

			1			2	3		
4	5		6	7				8	9
10			11		12				
13					14				
15					16				
	17				18				

Kryss B

	1.					
	2.		3.	4.	5.	6.
7.						
	8.					
9.				10.		
	11.		12.		13.	
14.				15.	16.	17.
	18.				19.	20.

Kryss C

1		2	3	4		5
		6		7		
8	9	10		11	12	
/3				14		
15				16		
17	18		19	20		
21						
	22					

Namn: _____ Klasse: _____

Skole: _____

Adresse: _____

Kryss A

Emne: Synonymer og antonymer

Vannrett:

1. Synonym til glad, lystig
7. Antonym til skilles
9. I bålet (omvendt)
11. Synonym til tilbakereise (fremmedord)
14. Synonym til stort rom
15. Synonym til fottøy
16. Synonym til søvnige
18. Synonym til krangler
20. Synonym til sta
22. Synonym til mosjon
23. Synonym til skrike
24. Antonym til tømme (f.eks. om et billass)

Loddrett:

1. Antonym til lyst
2. Antonym til inne
3. Antonym til dagene
4. Synonym til lever, eksisterer
5. Synonym til stemmer
6. - - - Glomstulen
7. Antonym til finner
8. Antonym til søtt
10. Antonym til huske
12. Synonym til korrigere
17. Synonym til sorgelig
19. - - - spelmann (omvendt)
21. Antonym til dårlig, mangelfull

14 vannrett
i kryss B

Kryss B

Vannrett:

3. Synonym til sanke (f.eks. bær)
8. Antonym til mett
11. Synonym til ansikt
12. Synonym til jobb, stilling
13. Synonym til «satt fyr på»
14. Synonym til klovn, bajas
16. «- da hørte jeg fra - - - en gjøk som gol: Ko-ko.»
17. Synonym til værelse (omvendt)
18. Antonym til moll
20. Synonym til haste, skynde seg
21. Synonym til ape, etterlikne
23. Antonym til fattig (omvendt)
24. Synonym til føle, fornemme
25. Vektenhet (fork.)

Loddrett:

1. Synonym til herm, etterlikn!
2. Synonym til spekulér, bruk hodet!
4. Synonym til flammen (gammelt ord)
5. Tykk ullfrakk som har fått navn etter et sted i Irland
6. Steintøy laget av leire
7. Synonym til hyppig, titt
8. Antonym til 7 loddrett
9. Antonym til tykk
10. Synonym til menn, karer
15. Synonym til stille, fredelig
19. Synonym til steinrøys
21. Synonym til eie, besitte

Kryss C

Vannrett:

1. Synonym til skulke
7. Antonym til seint
8. Synonym til forærer, overlater
9. Antonym til mørkt
12. Synonym til overdriver, kyter
15. Synonym til forlange, be om
16. Antonym til flittig, arbeidsom
18. Synonym til respekt, vørndnad
19. Synonym til tirre, opphisse
20. Synonym til anmoder, spør
21. Antonym til kvikk, hurtig
22. - - - k, synonym til pengelens
24. Alfabetnaboer
25. Antonym til heve, løfte

Loddrett:

1. Synonym til smal veg, tråkk
2. Antonym til fattig (omvendt)
3. Synonym til «dass» (omvendt)
4. Antonym til synke
5. Tall
6. Nynorsk pronomen
9. Synonym til skrøner
10. Antonym til kjøper
11. Antonym til komisk (fremmedord)
12. Synonym til fottøy
13. Synonym til krype, åle seg fram
14. Synonym til rettesnor, norm
17. Antonym til slokke
19. Emballasje
23. Aksjeselskap, forkortelse

Norsk kryss 2 – 1997

Hovedemne: Synonymer og antonymer

Når du har løst kryssordet sender du løsningen til
NORSK-NYTT v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole,
7801 NAMSOS innen 1. september 1997.
Du deltar da i loddrekningen om ungdomsbøker.

Også oppgavene nedenfor
må være rett løst om du
skal være med i trekningen
om ungdomsbøker

Fremmedord som likner hverandre

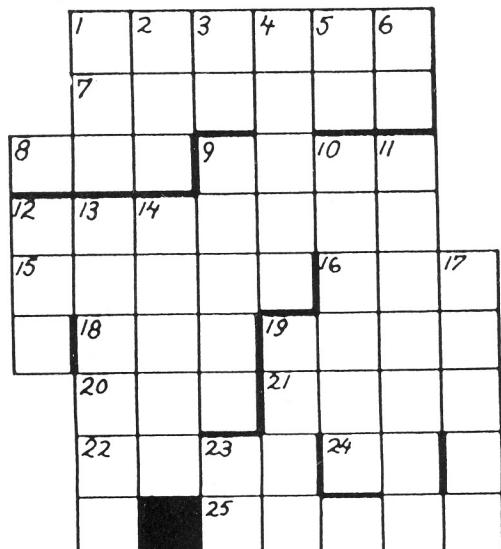
Hvilket av disse ordene betyr –

1. å minnske
a) refusere b) rekvirere c) redusere
2. å snakke sammen
a) konversere b) konservere,
c) kontrollere
3. lovforslag
a) proporsjon b) provisjon
c) proposisjon
4. strid, tvist
a) kontrast b) kontrovers c) kontur
5. slaginstrument
a) marina b) marionett c) marimba

Skriv tippeteagna, a,b, eller c, her:

1	2	3	4	5

Kryss C

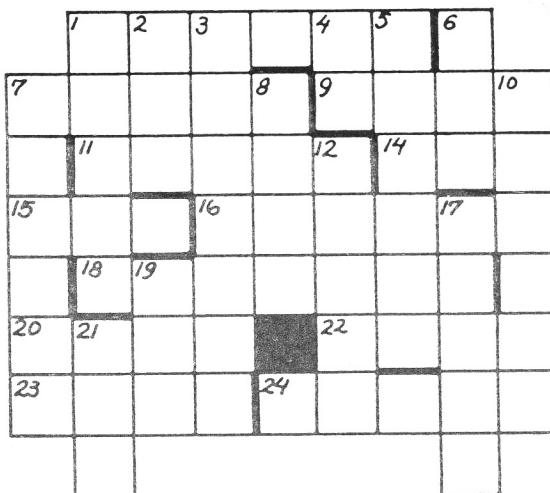

BOKMÅL

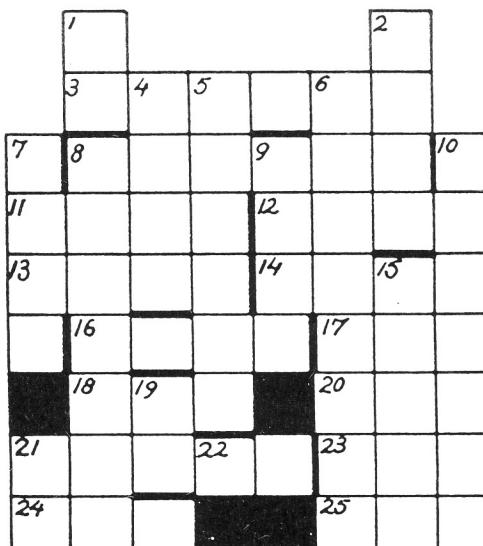

14 vannrett i kryss B

Kryss A

Kryss B

Navn: _____ Klasse: _____

Skole: _____

Adresse: _____

Tentamen i norsk hovedmål

Til eleven: Oppgavesettet består av to deler, del A og del B.
Svar på spørsmåla i del A. Skriv tydelig nummer på svara dine.
Du skal skrive en av oppgavene i del B.
Skriv nummer og overskrift på oppgaven din.

Del A Les tekstene og svar på spørsmåla på den følgende siden.

PETTER DASS
(1647-1707)

Tekst 2

Torden er som bowling
Skyer er som dun
Solen er som en gul ballong på himmelen
En tiger er som lyden av trommer.

Elevdikt

Tekst 3

Når katten er borte,
danser musene på bordet.

Tekst 4

Det var en gang en hare som var ute og gikk i det grønne. «Å, hurra, hei og hopp!» skrek han, hoppet og sprang, og rett som det var, gjorde han et rundkast bortetter og sto på to-ben i groen.

Så kom det en rev luskende.

«God dag, god dag!» sa haren. «Jeg er så glad i dag, for det jeg har vært gift, skal du vite,» sa haren.

«Det var vel det da,» sa reven.

«Å, det var ikke så vel heller, for hun skåret hardt på hornene, og så var det et troll til kjerring jeg fikk,» sa han.

«Det var ille det da!» sa reven.

«Å, det var ikke så ille heller,» sa haren, «for jeg fikk rikdom med henne, hun hadde en stue.»

«Det var da vel det,» sa reven.

«Å, det var ikke så vel heller,» sa haren, «for stua brente opp, og alt det vi eide.»

«Det var da riktig ille,» sa reven.

«Å, det var ikke så ille enda,» sa haren, «for hun brente opp, kjerringa med.»

Tekst 1

Utdrag fra «Nordlands Trompet»

Du torsk må vel kalles vår næring og bruk,
du skaffer fra Bergen oss tønner med rug,
en stakkars nordfarer til føde.
Barmhjertige fader, opplat du din hand,
og gled alle fattige folk i vårt land
med dine velsignelser søte.

Men nu må jeg snu til den nordlandske *torsk*,
som fiskerne kaller for *skreien* på norsk.
Jeg kaller ham nordmannens krone.
Han kroner vår hjell, og han kroner vår skjå.
Vær lykkelig, bonde, som torsken kan få,
han før både deg og din kone.

Petter Dass

Tekst 5

Igaar Eftermiddag ved 2 Tiden kom en Vedkjører
reisende udover Ljabroveien. Lige ved Ljan
Station stod en Hund inde i en Have og gjøede
paa Kjøreren, som strax stanser, trækker et
Gevær op af Slæden, sigter over Gjærdet og fyrer
paa Hunden, dog uden at træffe. Dette var saa
meget uforsigtigere gjort, som Gaardeierens Børn
netop befandt sig i Haven. Angjældende vil sand-
synligvis blive trukket til Ansvar.

Tekst 6

Två örnar satt på en klippa då ett jetplan flög förbi.

- Den hade bråttom du, sa den ena örnen.

- Skulle inte du också ha det om du hade eld i stjärten?

Tekst 7

Jacob: Velkommen hjem igjen, min latinske bror!

Montanus: Det er meg kjært å se deg, Jacob. Men hva det brorskap angår, så er det noe som var godt i gamle dager, men nu kan det ikke så passe seg mer.

Jacob: Hvi så? Est du ikke min bror?

Montanus: Det nekter jeg ikke, slyngel, at jeg jo er din bror ved fødselen. Men du må vite at du er ennu en bondedreng og jeg en philosophiæ baccalaureus. Men hør, Jacob, hvordan lever min kjæreste og min svigerfar?

Jacob: Rett vel; de var her nylig og spurte hvor snart bror kom hjem.

Montanus: Nu bror igjen! Jeg sier det ikke av hofferdighet, Jacob, men det går profecto ikke an.

Jacob: Hva skal jeg da kalle bror?

Montanus: Du skal kalle meg monsieur Montanus. Ti så heter jeg i København.

Jacob: Kunne jeg bare komme det ihu! Var det ikke monsør dromedarius?

Montanus: Kan du ikke høre? Jeg sier jo monsieur Montanus!

Ordforklaringer:

Philosophieæ baccalaureus: en som har tatt første eksamen i filosofi; *hofferdighet:* overmot, overlegenhet; *profecto* (latin): sannelig; *monsieur* (fransk): herr(e)

Oppgaver:

- 1 Vi feirer jubileum for dikterpresten Petter Dass i 1997.
Hvilket jubileum?
- 2 I tekstene hører vi mange dyr (fugler og fisk). Sett dem alle opp på ei liste i alfabetisk rekkefølge.
- 3 Skriv hvilke sjangerer de sju tekstene hører heime i.
- 4 Hva mener Petter Dass i tekst 1 om torsken? Forklar med dine egne ord.
- 5 Hvilket rimmønster brukes i tekst 1?
- 6 Hvilket litterært virkemiddel er sentralt i tekst 2?
- 7 Hvilke ordklasser finner du i tekst 3? Skriv hvilken ordklasse hvert av ordene hører heime i. Nevn også andre grammatikalske fakta.
- 8 Hva er den egentlige meningen med tekst 3? Skriv om det.
- 9 Skriv ned sjangerkjennetegnene du finner i tekst 4 og 7.
- 10 Tekst 5 viser rettskrivningen på 1890-tallet. Nevn noen typiske kjennetegn som skiller denne rettskrivningen fra bokmålet vi bruker i dag.
- 11 Skriv tekstene 5 og 6 om til dagens bokmål.
- 12 Nevn tittel og forfatter til tekst 7.
- 13 Skriv flest mulige faktasetninger (maksimum ti) om Petter Dass.

Del B

Skriv en av oppgavene:

1 Fotball

Ingen annen idrett har så mange aktive utøvere som fotball, og ingen idrettsarrangementer samler så mange tilskuere som fotballkamper. Hva mener du er årsakene til den store interessen for fotball?

Bare noen få av spillereglene er endret i løpet av de mer enn 100 år fotball har vært spilt i Europa. Er ikke tida nå inne for større endringer i spille-reglene? Si din begrunnete mening om dette. Legg også fram ditt syn på fotballmiljøet i lokalmiljøet ditt.

Form teksten din som en artikkel til lokalavisa eller et foredrag for klassen din, og lag selv ei overskrift der ordet fotball er med.

FOTBALLDIKTET

Et stort, grønt gresssteppe,
hvit ball.
22 mann løper, hopper,
omfavner hverandre

Strekker hendene i været,
jubler.
River seg i håret,
borer hodene ned i gresset,
gråter.

20 000 ser på,
brøler, piper.
Fotball er merkelig,
men artig.
J.H.

2 Framtida

Skriv en tekst om framtida. Du kan forme den som ei framtidsfortelling (framtidsfabel), et brev, et hørespill eller som et intervju med for eksempel deg selv eller en annen person.

Lag selv overskrift.

3 Kjærester

Hvilke tanker får du når du leser ordet kjærester? Skriv om det. Velg selv en passende sjanger. Du kan gjerne flette et dikt inn i teksten.
Lag overskrift selv.

fantastisk
eventyrlig
dramatisk
fenomenalt
unikt
storartet
utrolig
makeløst

4 Fantastisk

Skriv en tekst der ordet fantastisk eller et annen ord i rammen passer som overskrift. Velg en høvelig sjanger selv.

5 Kjære nye brevvenn

Du skal starte brevveksling med en jevnaldring som bor langt fra heimpllassen din. (Bestem selv hvor brevvennen bor.) Fortell i dette første brevet om deg selv, om familien din, om interessene dine og andre ting som du syns det er naturlig å skrive om i et «bli-kjent-brev».

Et brev har, som du vet, ingen overskrift. Skriv bare oppgavenumret over teksten din.

En brevvenn

Mitt navn
og min adresse
på en konvolutt.
En brevvenn
har tenkt på meg.
Vil dele
opplevelser og tanker
med meg
på et blått ark
med en stor
sommerfugl på.
Så godt å få brev!

Elevdikt

6 En kunstner jeg setter pris på

Grei ut om en kunstner (dikter, musiker, skuespiller, maler e.l.) som du setter pris på. Skriv både om personen og om det vedkommende har laget eller framført.

Bruk kunstnerens navn som overskrift.

7 Min drømmereise

Mange drømmer om å få reise og se fremmede steder.
Fortell om ei reise som du kunne ønske å gjennomføre.
Du kan gjerne skrive om et oppdiktet sted.
Overskrift: Min drømmereise.

8 Et moderne eventyr

Skriv om noe som har hendt i vår moderne tid. Men form teksten din som et eventyr.

Overskrift: Et moderne eventyr.

9 En viktig dag

Skriv dagbok for en viktig dag i livet ditt. Husk at ei dagbok skal inneholde mer enn referater, her skal også tanker og meninger komme med.

Overskrift: En viktig dag.

10 To offisielle målformer, bokmål og nynorsk

I Norge har vi to offisielle målformer, bokmål og nynorsk. I læreplanen for den 10 årige grunnskolen, L97, står det at elevene skal «kunne lese og skrive på nynorsk og bokmål for aktivt å kunne vere med i ein nasjonal skriftkultur.» Slik har det vært her i landet i lang tid.

Gjør i en **artikkell** for ungdomssida i lokalavisa greie for den historiske bakgrunnen for at vi har to målformer her i landet. Si din begrunnede mening om språksituasjonen i Norge i dag.

Lag selv overskrift.

Skriv verbdikt

Skriv et verbdikt. Du kan forme diktet som du vil. Hovedsaken er at verba spiller hovedrollen i diktet. Verb er den ordklassen som setter fart i språket. Derfor må det skje mye i et verbdikt.

Her er et forslag til oppbygging av diktet. Diktet kan bestå av seks vers eller færre. Hvert vers har ei lita innledning, så kommer tre linjer.

**Første vers skrives i infinitiv,
Andre vers skrives i presens
Tredje vers skrives i preteritum
Fjerde vers skrives i perfektum
Femte vers skrives i pluskvamperfektum
Sjette vers skrives i futurum**

Her er et verbdikt:

Jeg er glad i

- å lese bøker
- å lytte på Åge Aleksandersen
- å gå på kino

I dag

- spiser jeg grovbrød
- skriver jeg brev til en god venn
- dusjer jeg lenge

I går

- syklet jeg ei mil
- mistet jeg femti kroner
- sov jeg til klokka halv ti

For lenge siden

- har jeg ligget i barnevogn
- har jeg krabbet på golvet
- har jeg vært i Sverige

Før timen sluttet

- hadde jeg lært mer om verb
- hadde jeg skrevet et dikt om kjæresten min
- hadde jeg fått svar på spørsmål om forkorting av brøk

I morgen

- skal jeg reise til Fosslandsosen
- skal jeg treffen bestefar
- skal jeg spise masse pizza

Hvordan lyder ditt verbdikt?

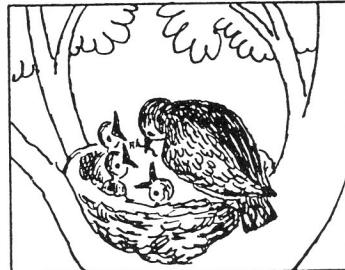
Hvordan slutter diktet, tror du?

I dette diktet er de siste linjene tatt bort.

1. Les diktet flere ganger og skriv et forslag til slutt. Slutten bør minst være på et par linjer.

Kirsebærttyven

Tidlig en morgen, lenge før hanegal,
ble jeg vekket av fløytetoner og gikk til vinduet.
I mitt kirsebærtre – hagen var ennå halvmørk –
satt en ung mann med lappede buksar.
Lystig plukket han kirsbærrene mine. Han så meg
og nikket, mens han med begge hendene
hentet kirsebær fra grenene ned i lommene sine.

Bertold Brecht
(tysk dikter 1848-1956)

2. Sluttslinjene som de forskjellige elevene/gruppene har skrevet, presenteres for klassen som diskuterer de forskjellige forslagene.
3. Læreren leser den originale slutten.
Var slutten overraskende?
Hvorfor?
Diskuter!

Sluttslinjene på diktet «Kirsebærttyven»:

Ennå en lang tid, da jeg atter lå i sengen min,
hørte jeg ham spille den lille lystige sangen sin.

4. Finn andre dikt som det passer å ta bort de siste linjene på. Bruk samme arbeidsmåte som her.

FERIERAP

*Sommer'n er kommet,
og skolen skal stenges.
Nå har vi lest slik
at hjernen snart sprenges.
Av kunnskaper er den så
stappende full.
Nå er vi redde
det snart sprenges hull.*

*Refreng:
Ferie, ferie,
det skal vi ha.
Ferie, ferie,
passer oss bra.*

Refreng

*Lesing og pugging
er det nå slutt på.
Ordbok og kalkis
får seg en hvil nå.
Matte- og engelskbok
sov nå i fred.
Om sommeren
legger vi lesinga ned.*

Refreng

*Snorker i senga
til langt utpå dagen.
Frokost ved tolvtida
det liker magen.
Sola skal steike oss
brune og søte.
Magen skal fylles
med jordbær og fløte.*

Refreng

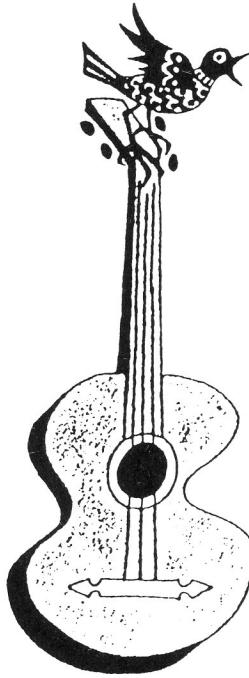
Framfør FERIERAP
Velg oppgaver i samråd
med læreren.

A Skriv flere vers

Hva tenker du på når du hører ordet FERIE?
Noter "ferieord" i boka di.
Etterpå leser alle opp to - tre av ferieordene sine.
Læreren fyller tavla med ferieordene.
Nå har du sikkert fått råstoff nok til å skrive flere vers på "Ferierap".

B Skriv et brev

Skriv et brev til en kjenning der du forteller om ferieplanene dine.

C Min mening

Nå og da reises spørsmålet om skolenes sommerferie er for lang. Hva er din mening om dette?

Skriv et innlegg til spalten "Ordet fritt" i lokalavisa.

D Enket

Spør klassekamerater og andre om hvordan de skal bruke sommerferien.
Lim svarene opp på ei stor papplate som stilles ut.

E Fortelling

Skriv ei fortelling der handlinga er lagt til ferien.
Lag selv ei fengende overskrift.

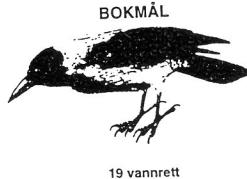
F Velg selv

Velg selv et tema som har med ferie å gjøre. Bestem selv hvilken sjanger du vil bruke.
Overskrifta lager du også selv.

Kryssordløsning 1 – 1997

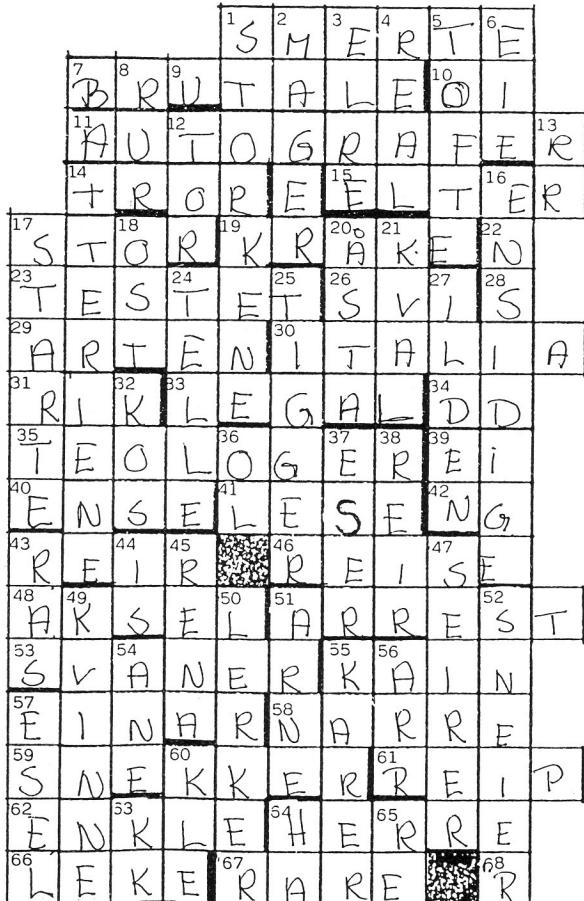
Norsk kryss 1 – 1997

Emner: Synonymer og antonymer

Også oppgavene nedenfor må være rett løst om du skal være med i trekningen om ungdomsbøker

NAVNET?
Sett inn, stort og tydelig, alle tegn som mangler her. (Bruk hermetegn, ikke sitatstrek!)
Politimannen "Navnet" Gutten "Jo." "Navnet, sa jeg." "Jeg heter bare Jo." "Bare Jo?" "Nei." "Hva mer?" "Ja." "Jo Ja, altså?" "Ja."
Sett inn komma slik at det blir mening i dette utsagnet: "Vi mennesker har ti fingrar, på hver av hendene fem, og vi har tjue negler på hender og føtter."

Norsk kryss 1 – 1997

Også desse oppgavene må være rett løyste om du skal være med i trekninga.

Kven har diktta desse songane? Vel mellom diktarmanna i ramma nederst på sida.
1. Blåmann, Blåmann, bukken min

Aao Vinje
2 Mellom bakkar og berg

Ivar Tosen
3 Gud signe vår dyre fedreland

Elias Blix
4 No linnar det i lundar

Elias Blix
5 Det lyser i stille gredner

Jakon Sanda
6 Fagert er landet –

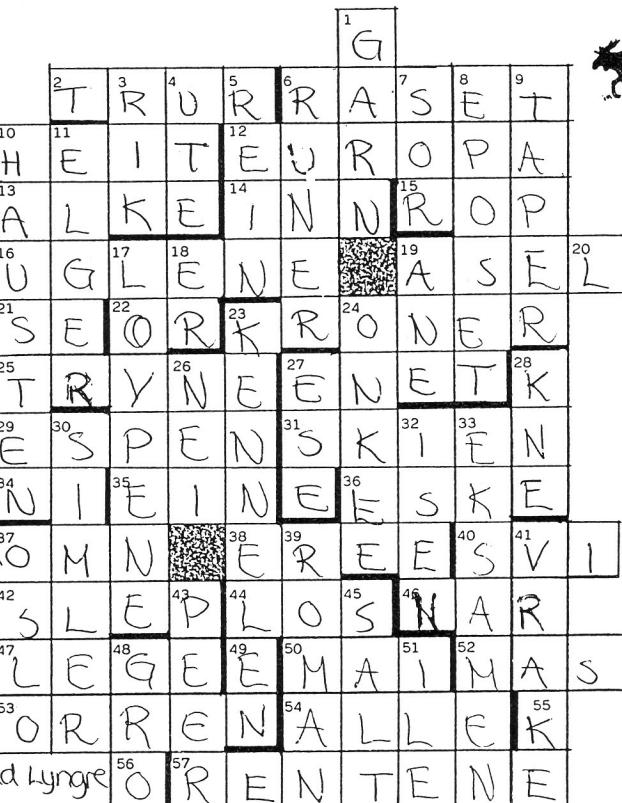
Anders Hordan
7 Du skal få ein dag i mårå

Alf Prøysen
8 Å Vestland, Vestland

Tore Ørjasæter
9 Vi skal ikkje sova burt sumarnatta

Aslaug Løstad Lyngre
10 Vårsog

Hans Hyldbakke

Blad i postabonnement

Returadresse:
Norsknytt
PB 303
7600 Levanger

Norsknytt

2 - 1997

INNHOLD

- 1 Norsk - skolens sentrale fag, også i L97
- 2 Kryssordvinnere i Norsknytt 1 - 1997
«Morsmålet — krev ulike uttrykksformer
og arbeidsmåtar»
- 3 Sentrale punkter i L97
- 4 Kjære åttendeklassing
- 5 Oppgaver
- 6 « byrje å bruke sidemålet som arbeidsspråk»
- 7 Oppgaver
- 8 Grammatikk - «eit språk om språket»
- 9 Oppgaver
- 10 Tema: Du, klassen og nærmiljøet
Du presenterer deg selv
Din klasse
Ditt nærmiljø
- 14 Hvordan kan DU gjøre læringsmiljøet i klassen
bedre?
- 16 Norsknytts midtsider: Den store ordjakta
- 18 Fortell ei historie
- 19 Vi bygger ei fortelling
Fold ut ei skeletthistorie
- 20 Tema: Om å være redd
- 22 Norskryss 2 - 1997, nynorsk
- 24 Norskryss 2 - 1997, bokmål
- 26 Norsk tentamen, bokmål
- 30 Skriv verbdikt
- 31 Hvordan slutter diktet?
- 32 Ferie-rap, framfør og skriv
- 33 Løsninger på kryssord i Norsknytt 1 - 1997